

УДК 314.82+(282.243.7)(1)

ХАРАКТЕРИСТИКА ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ ПРИДУНАВ'Я В СОЦІОЛОГІЧНОМУ ОПИТУВАННІ ТА СТАТИСТИЧНОМУ ВИМІРІ

Осинов В.М., Піоварчук І.Д.

Розглянуто характеристики якості життя населення Придунав'я, що виявлені в ході соціологічного опитування та аналізу статистичної інформації. Сформульовано рекомендації по необхідним перетворенням, які націлені на поліпшення якості життя.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин в Україні проблема забезпечення зростання рівня і якості життя населення набуває все більшої актуальності. Якість життя – це ступінь розвитку і повнота задоволення всього комплексу потреб і інтересів людей, що виявляються як в різних видах діяльності, так і в самому життєвідчутті.

Проблема якості життя включає умови, результати і характер праці, демографічні, етнографічні і екологічні аспекти існування людей. Є в цій проблемі юридичні і політичні сторони, поведінкові і психологічні аспекти, загальний ідеологічний і культурний фон.

Підвищення якості життя населення грає важливу роль у вирішенні головної соціально-економічної задачі розвитку суспільства – задоволення матеріальних і духовних потреб людей.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню проблем якості життя приділяється значна увага у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі [1-5]. Зокрема, Д. Сіашор, Дж. Муллінз, С. Сірджі, В. Хіллару, О.А. Грішнова, Т.А. Заяць, А.М. Колот, Н.Д. Лук'янченко, В.Г. Никифорова, Н.В. Романова, Л.В. Шаульська досліджували основні тенденції якості життя в Україні, відзначали специфіку його розвитку в умовах ринкової трансформації.

Значний внесок у дослідження проблематики, пов'язаної із забезпеченням рівня і якості життя населення, внесли такі вчені, як Е. Лібанова, М. Кизим, В. Горбатов, В. Зінченко, З. Герасимчук, У. Садова, Л. Семів, М. Долішній та ін.

Водночас мало досліджуються питання якості життя окремих локальних територій, тобто на субрегіональному рівні, який є посередником між базовим і регіональним рівнем, де зосереджені основні резерви підвищення соціо-еколого-економічного розвитку.

Тому **метою статті** є дослідження якості життя населення Придунав'я на підставі проведеного соціологічного опитування і аналізу статистичної інформації та надання рекомендацій по поліпшенню ситуації.

Виклад основного матеріалу. Слід розрізняти якість життя суспільства та якість життя окремої людини. У першому випадку це сукупність умов, передумов, що забезпечують життєдіяльність людей, створених суспільством для свого подальшого розвитку. Якість життя особистості – ставлення людей до цих умов, використання їх для задоволення своїх потреб.

Аналіз існуючих методик оцінки якості життя, структури показників свідчить про велику різноманітність підходів. У той же час вони дозволяють узагальнити характеристики якості життя, виділити серед них основні і оцінити їх, одержати дані про якість життя в різних територіальних утвореннях та тенденції змін з метою прийняття адміністративних управлінських рішень.

Одні з методик орієнтовані на оцінку показників якості життя, в основу якої покладено статистичний метод, інші на оцінку якості життя, яка побудована на використанні методу соціологічних досліджень.

В статті надано характеристику якості життя населення Придунав'я, яке побудовано по-перше на аналізі статистичної інформації, по-друге на проведеному в різний період соціологічному опитуванні.

В таблиці 1 надано стосовно статистичної інформації по Одеській області [6] характеристику окремих показників якості життя населення Придунав'я.

Наведена статистична інформація показує низький рівень якості життя населення Придунав'я, територія якого включає Болградський, Ізмаїльський, Кілійський, Ренійський і Татарбунарський райони, а також місто обласного підпорядкування Ізмаїл.

З 07.12.05 р. по 10.02.06 р. проводилося анкетування мешканців Придунав'я, а саме населення м. Ізмаїл, з метою вивчення ступеня задоволеності соціальних потреб громадян, вивчення загальної ситуації з вирішення соціальних питань, виявлення найбільш значущих потреб жителів в залежності від соціальної приналежності. З метою отримання достовірних даних був встановлений обсяг вибірки по всіх категоріях – не менше 10%. Розрахункова кількість респондентів становила не менше 6848 людини, в тому числі пенсіонери – 1725 осіб, підприємці – 545 осіб, студенти, які працюють – 700 осіб, безробітні – 3878 осіб.

Таблиця 1

Окремі показники якості життя населення Придніав'я

Показники	Роки	
<i>введення в експлуатацію індивідуального житла (тис. кв. м загальної площі)</i>		
м. Ізмаїл	1990 р. – 7,2	2010 р. – 9,4
Болградський район	1990 р. – 6,1	2010 р. – 0,9
Ізмаїльський район	1990 р. – 13,8	2010 р. – 1,3
Кілійський район	1990 р. – 15,9	2010 р. – 2,1
Ренійський район	1990 р. – 12,8	2010 р. – 0,2
Татарбунарський район	1990 р. – 11,9	2010 р. – 0,4
<i>введення в експлуатацію загальноосвітніх навчальних закладів (учнівських місць)</i>		
м. Ізмаїл	не має даних	не має даних
Болградський район	1990 р. – 1626	2010 р. – не має даних
Ізмаїльський район	1990 р. – 1200	2010 р. – не має даних
Кілійський район	1990 р. – 1176	2010 р. – не має даних
Ренійський район	не має даних	не має даних
Татарбунарський район	не має даних	не має даних
<i>введення в експлуатацію лікарняних закладів (ліжок)</i>		
м. Ізмаїл	не має даних	не має даних
Болградський район	не має даних	не має даних
Ізмаїльський район	1990 р. – 60	2010 р. – не має даних
Кілійський район	1990 р. – 25	2010 р. – не має даних
Ренійський район	не має даних	не має даних
Татарбунарський район	не має даних	не має даних
<i>коефіцієнт природного приросту (скорочення) населення (на 1000 жителів)</i>		
м. Ізмаїл	1990 р. – 4,1	2010 р. – -5,5
Болградський район	1990 р. – 2,2	2010 р. – -3,7
Ізмаїльський район	1990 р. – 2,3	2010 р. – -0,9
Кілійський район	1990 р. – 1,7	2010 р. – -3,8
Ренійський район	1990 р. – 4,5	2010 р. – -2,7
Татарбунарський район	1990 р. – -0,1	2010 р. – -2,2
<i>навантаження на одне вільне робоче місце, вакансію (на кінець року, осіб)</i>		
м. Ізмаїл	не має даних	не має даних
Болградський район	2005 р. – 30	2010 р. – 118
Ізмаїльський район	2005 р. – 13	2010 р. – 34
Кілійський район	2005 р. – 9	2010 р. – 18
Ренійський район	2005 р. – 7	2010 р. – 13
Татарбунарський район	2005 р. – 19	2010 р. – 62
<i>кількість зареєстрованих злочинів (одиниць)</i>		
м. Ізмаїл	1990 р. – 646	2010 р. – не має даних
Болградський район	1990 р. – 278	2010 р. – 358
Ізмаїльський район	1990 р. – 253	2010 р. – 1380
Кілійський район	1990 р. – 313	2010 р. – 472
Ренійський район	1990 р. – 206	2010 р. – 343
Татарбунарський район	1990 р. – 250	2010 р. – 324
<i>викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря у розрахунку на квадратний кілометр (т)</i>		
м. Ізмаїл	2000 р. – 95,2	2010 р. – 191,9
Болградський район	2000 р. – 1,6	2010 р. – 3,3
Ізмаїльський район	2000 р. – 1,2	2010 р. – 2,4
Кілійський район	2000 р. – 1,3	2010 р. – 2,7
Ренійський район	2000 р. – 2,5	2010 р. – 6,1
Татарбунарський район	2000 р. – 0,7	2010 р. – 1,3

В якості основного інструменту дослідження використовувалася типова анкета, що включала 48 питань, на які запропоновані варіанти відповідей "Повністю задоволений", "Задоволений", "Не задоволений",

"Важко відповісти". Результати опитування мешканців міста свідчили про низький ступінь задоволеності соціальних потреб. Відсутні проблеми, які в місті вирішені повністю. Діагностика соціальних проблем показує необхідність негайного вирішення основних 10 проблем міста (таблиця 2):

Таблиця 2

Основні проблеми м. Ізмаїл (за даними соціологічного опитування)

№ п/п	Соціальні потреби	% незадовільних відповідей
1	Забезпечення безпеки на вулиці у вечірній час	88,06
2	Ремонт доріг і тротуарів	86,51
3	Підвищення рівня забезпечення чистоти в місті, екологічної, санітарно-епідеміологічної безпеки	79,73
4	Захист від крадіжок	78,93
5	Освітлення вулиць	75,72
6	Забезпечення якості питної води	75,24
7	Підвищення рівня боротьби з бродячими тваринами	73,64
8	Доступність і якість медичного обслуговування	71,32
9	Рівень боротьби з алкоголізмом	71,18
10	Підвищення рівня громадського порядку	68,77

Аналіз рейтингу ступеня задоволеності соціальних проблем окремими категоріями за родом занять показав практичну однорідність відповідей населення, проте по окремих групах населення в групу основних питань увійшли додаткові:

– по категорії "студенти" – завантаженість пасажирського транспорту (76,10% незадовільних відповідей по категорії), можливість працевлаштування (70,71% незадовільних відповідей по категорії);

– по категорії "пенсіонери" – ремонт дахів, фасадів, димарів, під'їздів і підвалів (69,43% незадовільних відповідей по категорії).

Опитування в жовтні 2011 року серед членів експертного комітету, депутатів місцевих рад та працівників виконавчих органів рад і районних державних адміністрацій Придунайського субрегіону (м. Ізмаїл, Болградський, Ізмаїльський, Кілійський, Ренійський райони Одеської області) [7] показало такі результати:

– на питання «Як Ви оцінюєте якість життя в Придунайському субрегіоні порівняно з іншими регіонами України» із 28 учасників опитування 43,0 % відповідали – нижче, а 54,0 % – не відрізняється; що стосується м. Ізмаїл, то 50,0 % опитуваних відповідали – нижче, 33,3 % – не відрізняється;

– на питання «Як Ви оцінюєте економіку Придунайського субрегіону порівняно з економікою інших регіонів України» отримані такі відповіді: 61,0 % опитуваних – менш розвинена; 25,0 % – не відрізняється; що стосується м. Ізмаїл, то 50,0 % опитуваних відповідали – менш розвинена, 50,0 % - не відрізняється.

В листопаді 2011 року було проведено опитування населення м. Ізмаїл стосовно якості життя по 17 питанням. Варіювання величини, що характеризує рішення того або другого питання прийнято від 0 до 1. Кількість проанкетованих – 42 особи.

При обробці відповідей населення (табл. 3) з 17 питань відповіді на перші десять питань (індекс від 0,3492 до 0,5952) характеризують низьке задоволення якістю життя жителів різної соціальної приналежності, шість наступних питань (індекс від 0,6085 до 0,6481) – середнє, одне питання (індекс 0,8783) високе. Загальний індекс якості життя склав 0,5705.

Таблиця 3

Рівень задоволеності населення м. Ізмаїл в рішенні питання

Показники	Оцінка
1. Чи маєте Ви транспортний засіб	0,3492
2. Оцініть Ваші можливості духовного розвитку	0,4065
3. Наскільки часто Ви купуєте товари тривалого користування	0,4101
4. Наскільки ви задоволені величиною Вашого доходу	0,5095
5. Чи задоволені ви роботою правоохоронних органів	0,5397
6. Визначте рівень медичного забезпечення у Вашому районі	0,5476
7. Оцініть Ваші можливості працевлаштування	0,5476
8. Як ви оцінюєте природоохоронну діяльність органів влади вашій території	0,5503
9. Чи задоволені Ви розвитком транспортної інфраструктури	0,5741
10. Наскільки якість продовольчих товарів відповідає Вашим вимогам	0,5952
11. Як ви оцінюєте рівень освіти у Вашому районі	0,6085
12. Наскільки Ви задоволені Вашими санітарно-гігієнічними умовами проживання	0,6111
13. Чи задоволені Ви екологічною ситуацією у вашому районі	0,6376
14. Наскільки ви задоволені якістю послуг громадського транспорту	0,6429
15. Чи забезпечує Ваш сімейний дохід задоволення мінімальних потреб	0,6429
16. Чи задоволені Ви житловими умовами	0,6481
17. Оцініть рівень Вашої особистісної свободи	0,8783

Таким чином, ситуація с якістю життя та розвитком території Придунав'я не викликає позитивної реакції.

Висновки. З метою перетворення ситуації, яка склалася в Придунав'ї, необхідно розробити план дій, якій забезпечує розвиток території для підвищення якості життя його населення.

На даний момент розроблений Стратегічний план економічного розвитку Придунайського субрегіону (м. Ізмаїл, Болградський, Ізмаїльський, Кілійський, Ренійський райони Одеської області) спільно з ЛІНК та Інститутом проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, головною метою якого є забезпечення стабільного зростання економіки субрегіону шляхом ефективного використання його ресурсного потенціалу через активізацію залучення прямих інвестицій. Основні завдання – створення умов для залучення прямих інвестицій; концентрація інвестицій на пріоритетних напрямках розвитку субрегіону; активізація соціально-економічних, науково-технічних, культурних та інших зв'язків між громадами органів місцевого самоврядування на принципах міжмуніципального співробітництва.

В якості основних заходів для розвитку території Придунав'я повинні виступати наступні:

- створення умов для залучення інвестицій: підготовка території для інвестування (підготовка ділянок «грінфілд», «браунфілд»); створення інформаційного сайту або порталу; розроблення спільного інвестиційного паспорту; забезпечення щорічного проведення Дунайського інвестиційного форуму; створення ГІС;

- розвиток бізнес-інфраструктури та малого і середнього підприємництва: формування та удосконалення інфраструктури (створення субрегіонального агентства розвитку); удосконалення фінансових механізмів (створення системи пошуку грантів, співпраця з банківськими інституціями, забезпечення умов для стимулювання розвитку інноваційних МСП, кластерів, технопарків та бізнес-інкубаторів); формування консалтингових послуг (створення бази даних бізнес-планів, розроблення ГІС-додатку для потреб бізнесу);

- розвиток системи управління, інновацій та людських ресурсів: створення системи координації спільних проектів (реалізація проектів розвитку відновлювальної енергетики і переробки вторинних ресурсів, створення спільного координаційного органу субрегіону – Рада субрегіону або Асоціація ОМС, активізація проектів транскордонного співробітництва); співпраця влади, бізнесу і громади (розвиток механізмів державно-приватного партнерства, впровадження механізмів міжмуніципального співробітництва – субрегіонального партнерства); розвиток людських ресурсів та інновацій (створення центру інноваційного

розвитку, трансформування системи підготовки кадрів до потреб субрегіону);

– розвиток АПК і переробки сільськогосподарської продукції: створення інфраструктури вирощування та зберігання сільськогосподарської продукції (зернові термінали, бази МТС, підприємства з виготовлення кормів та система зберігання кормової бази, створення субрегіональної Асоціації виробників сільськогосподарської продукції, створення бази інвестиційних проектів вирощування та зберігання сільськогосподарської продукції); створення інфраструктури переробки сільськогосподарської продукції (створення бази інвестиційних проектів з переробки сільськогосподарської продукції, створення мережі переробних підприємств, створення міні оптового ринку сільськогосподарської продукції); створення механізмів забезпечення культури землеробства (виробництво еко- та органік продуктів, відновлення роботи системи меліорації та підвищення родючості ґрунтів);

– розвиток транспорту і логістики: сприяння розвитку транзитного потенціалу Придунав'я; розвиток Дунайських портів; створення Дунайського Європейського транспортного коридору;

– розвиток туризму: розвиток туристичних продуктів (розроблення механізмів залучення нових суб'єктів господарської діяльності до розвитку туристичних продуктів, створення нових туристичних маршрутів); розвиток туристичної інфраструктури; маркетинг туристичного потенціалу;

– розвиток металообробки і судноремонту: створення умов для розвитку машинобудування (розроблення інвестиційних проектів та методів стимулювання для інвесторів у металообробну галузь і виробництва засобів механізації сільського господарства, створення умов для налагодження виробництва сільськогосподарських машин та обладнання); формування кластеру у галузях металообробки і судноремонту.

Література:

1. Айвазян С.А. Межстрановой анализ интегральных категорий качества жизни населения (эконометрический подход). – Препринт. – Москва, ЦЭМИ РАН, 2001. – 60 с.

2. Оценка качества жизни населения России: Методические рекомендации / Приложение к научному отчету № 0120.0603295. – М.: ВНИИТЭ, 2006.

3. Сергеева Л.Н., Теряник Е.А. Анализ международного опыта определения показателя «качество жизни» / Л.Н. Сергеева, Е.А. Теряник // Бизнесинформ. – 2009. – № 6. – С. 11-17.

4. Дагбаева С.Д.-Н., Чойропов Ц.Ц. Показатели качества жизни населения / С.Д.-Н. Дагбаева, Ц.Ц. Чойропов // СОЦИОПРОСТІР: міждисциплінарний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи. – 2010. – № 1. – С. 181-184.

5. Либанова Э.М. Продолжительность жизни населения. – Киев: Наук. думка, 1991. – 198 с.

6. Статистичний щорічник Одеської області за 2010 рік. – Одеса: Головне управління статистики в Одеській області, 2011. – 540 с.

7. Звіт про результати опитування членів експертного комітету, депутатів місцевих рад та працівників виконавчих органів рад і районних державних адміністрацій Придунайського субрегіону. – USAID. – Жовтень 2011 р. – 10 с.

Abstract

Osipov V.N., Pivovarchuk I.D.

Characteristics of the quality of life in the Danube sociological survey and statistical measurement

We consider characteristics of quality of life in Danube region identified in the survey and analysis of statistical information. Makes recommendations on the necessary reforms aimed at improving the quality of life.